

Pääkaupunkiseudun ateistien pj.

Kenttäpiispa Pekka Särkiö

Dos. Jouni Luukkainen

Päeesikunta

Wallinkuja 2 C 53

PL 919, 00131 Helsinki

00530 Helsinki

jouni.luukkainen@helsinki.fi

pekka.sarkio@mil.fi

24.2.2014

Vastaus Pääkaupunkiseudun ateistien pj. Jouni Luukkaisen kirjeeseen 18.2.2014.

Arvoisa puheenjohtaja Luukkainen,

ohessa vastaus viikon takaiseen kirjeeseen. Vastaan tiiviisti ja useissa kohdin viittaa Apulaisoikeusasiamies Pajuojan aiemmin (28.12.2010, 30.12.2013) esiin nostamissanne kysymyksissä tekemiin ratkaisuihin.

Päeesikunnassa valmistellaan ohjeistusta Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisujen perusteella, joiden mukaan kaikilla, myös kirkkoihin kuuluvilla, on mahdollisuus osallistua tai olla osallistumatta hartauksiin ja jumalanpalveluksiin (ratkaisu 30.12.2013). Päeesikunta noudattaa tätä linjausta. Kirkolliset tilaisuudet ovat valinnaisia, niiden vaihtoehtona on ohjattua eettistä toimintaa, jonka tarkoitus liittyy kansalaisyhteiskuntaan ja sotilaan eettisen toimintakyvyn ylläpitämiseen. Alempana viittaamani kohdat aiemmissa Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuissa tarkentavat näitä kysymyksiä.

Sivulla 1 nostatte esiin kysymyksen osallistumisesta hartauteen ja viittaatte lyhyeen haastatteluuni Ruotuväessä (6.2.2014).

Linjaus hartauksien ja jumalanpalvelusten osalta on, että niihin osallistuminen on valinnaista ja vaihtoehtona voidaan mahdollisesti järjestää korvaavaa eettistä toimintaa.

Paraateihin liittyvästä kenttähartaudesta totean erikseen, että se on osa suomalaista sotilasperinnettä (ainakin 1600-luvulta alkaen) ja siten myös osa suomalaista kulttuuria. Tällä voidaan osaltaan perustella paraatihartauksien sisältymistä sotilasparaatiin. Sotilas, joka ei voi osallistua paraatiin omantunnon syistä, voi saada siitä vapautuksen yksikön päälliköltä.

Sivulla 2 viittaatte kirkollisten oppituntien muutokseen. On mahdollista, että ne olisivat jatkossa sotilaspapin pitämiä oppitunteja, jotka ovat palvelusta kaikille. Oppitunnit olisivat kansalaisyhteiskuntaa, jolla olisi lisäksi liittymäkohta sotilaskoulutukseen. Ne eivät sisältäisi uskonnonharjoitusta, julistusta eivätkä tunnustuksellisuutta. Sotilaspapit ovat yliopistokoulutuksensa ja puolustusvoimien organisaation tuntemuksensa sopivia antamaan k.o. opetusta.

Viittaatte aiempaan kanteluunne, jossa piditte sotilaspappeja pätemättöminä vastaamaan elämäntiedon opetuksesta (2a). Lisäksi viittaatte kysymykseen kirkkoon kuulumattomien hautaan

siunaamisesta (2b), elämäkatsomustiedon oppimateriaaleista (2c) sekä päättelette, että sotilaspappi olisi huono ratkaisu opettajana.

Kohdassa 2e toteatte, että kaikille palvelusta oleva eettinen opetus ei olisi kirkollista työtä. Tämä on Pääesikunnalle selvä asia. Katsotte, että tunnustuksettomassa eettisessä opetuksessa ei saisi viitata lainkaan kristilliseen etiikkaan.

Vastaan: Kristillisen tai jonkun muun uskonnon tai uskonottoman vakaumuksen eettisen periaatteen kuvaaminen ei ole tunnustuksellista tai julistuksellista opetusta vaan neutraalia opetusta. Myös esimerkiksi yliopistojen oikeustieteellisissä tiedekunnissa voidaan Länsimaisen oikeushistorian opetuksessa viitata 10 Käskyn vaikutukseen oikeusnormien kehittämisessä, ilman että kyse on tunnustuksellisesta opetuksesta. Sen sijaan opetus, josta olisi täysin riisuttu esimerkiksi kristillisen ajattelun vaikutus yhteiskunnalliseen ja eettiseen ajatteluun, ei antaisi enää oikeaa kuvaa yhteiskunnasta.

Kohdassa 2f arvelette, että olisin ajamassa puolustusvoimiin yhteistä uskontotietoa. Tämä ei pidä paikkansa. Oppituntien etiikan opetuksessa viittaukset eri eettisiin perinteisiin muun opetettavan aineksen lomassa eivät tee siitä uskontotietoa.

Kohdassa 2g vetoatte elämäkatsomustiedon säilyttämiseen puolustusvoimissa. Totean, että tähänastinen käytäntö kirkollisia oppitunteja korvaavasta etiikan ja elämäkatsomustiedon opetuksesta ei ole ollut sama asia kuin koulujen Elämäkatsomustiedon oppiaine, josta kyllä on ollut aineksia ohjatussa etiikan opiskelussa.

Lopuksi viittaan Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuojan aiemman ratkaisun (28.12.2010) eräisiin kohtiin, jotka liittyvät esiin nostamiinne kysymyksiin.

Pääesikunnan lausunto (24.6.2010): "Kirkollisiin tilaisuuksiin ja hartauksiin voivat osallistua PE:n mukaan kaikki uskontokunnasta riippumatta. Kysymyksessä on mahdollisuus ei pakko." "...asevelvolliselle tarjotaan valiomuotoisesti käskynjakojen yhteydessä mahdollisuutta ilmoittaa esteellisyytensä osallistumisesta kirkollisiin tilaisuuksiin. Ketään ei käsketä vastoin tahtoaan. Tämä koskee myös kantahenkilökuntaa ja kirkkoon kuuluvia."

Pääesikunnan lausunto (4.12.2009): "Joukko-osaston komentajalla on vastuu huolehtia joukon henkilöstön hyvinvoinnista. Puolustusvoimien kirkollinen työ tukee komentajaa tässä työssä ja pyrkii tukemaan kaikkia puolustusvoimissa palvelevia hengellisessä, eettisissä ja elämäkatsomuksellisissa asioissa. Kaikkia pyritään tukemaan puolustusvoimissa uskontokunnasta ja vakaumuksesta riippumatta. Ketään ei aseteta uskonnollisen tai muun vakaumuksen takia eriarvoiseen asemaan."

"Jos varusmies ei vakaumuksensa vuoksi tai omantunnonsyistä osallistu kirkollisiin tilaisuuksiin, on perusyksikön päällikkö velvollinen järjestämään hänelle ohjattua elämäkatsomustiedon tai etiikan opiskelua."

"Elämäkatsomustiedon opettajana voi henkilöstöosaston mukaan toimia opettaja uskontokunnasta riippumatta. Elämäkatsomustiedon opetus ei ole sidottu mihinkään katsomukseen. Sotilaspapit ovat ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneita ja tuntevat hyvin puolustusvoimien organisaation. Kirkollisen alan henkilöstön koulutus ja ammattitaito antavat hyvän lähtökohdan elämäkatsomustiedon ja kaatuneiden huollon opettamiseen sekä henkisen tuen antamiseen sekä erityisesti elämän ja kuoleman kysymyksissä."

"Kirkkoon kuulumatonkin voidaan siunata hautaan. Kaikkiin tapauksiin yleisesti ulottuvaa ennakkollista suhtautumistapaa kieltäytyä siunaamasta hautaan kirkkoon kuulumatonta ei siten voida pitää kirkkojärjestyksen tarkoituksen mukaisena. Henkilöstöosaston lausunnossa on siteerattu valtioneuvoston oikeuskanslerin ratkaisua, jossa on todettu, ettei kirkkoon kuulumattoman vainajan kirkollinen hautaaminen ole ristiriidassa hautaustoimilain tai rikoslain kanssa."

Apulaisoikeusasiamies viittaa Perustuslain uskonnonvapauspykälään (11§), johon sisältyy mm. oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa sekä oikeus ilmaista vakaumus. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnonharjoittamiseen.

+ Perustuslakivaliokunnan mukaan oman uskonnon opetus koulussa ei ole perustuslaissa tarkoitettua uskonnon harjoittamista. ... Kouluilla on usein perinteellisiä juhlia. Osassa niistä on myös uskonnollisuuteen viittaavia elementtejä. Tällaisia ovat muun muassa joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi, että tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria eikä esimerkiksi niihin mahdollisesti sisältyvän yhteisen virren laulamisen takia voida pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavina tilaisuuksina."

+ Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja: 8.12.2000 antamassaan ratkaisussa, ettei uskontokuntiin kuulumattomia pitäisi pakottaa osallistumaan paraatijumalanpalveluksiin. Negatiivisen uskonnonvapauden merkityksestä ja mahdollisuudesta jäädä pois tuli ilmoittaa ennen tilaisuutta, johon liittyi uskonnonharjoittamista

Näkökohtia Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisusta

+ Yleisen palvelusohjesäännön mukaan uskonnollisista tilaisuuksista tulee tiedottaa asianmukaisesti, jotta negatiivinen uskonnonvapaus voi toteutua. Siksi hartaudet ja jumalanpalvelukset merkitään viikko-ohjelmaan.

+ Pääesikunnan ohjeistuksen mukaan kirkollinen työ kuuluu puolustusvoimien kansalaiskasvatuksen piiriin. Taustalla on perustuslaissa ilmenevä positiivinen uskonnonvapaus. Opetukseen ei nykyään juuri sisälly varsinaista uskonnonopetusta, vaan kysymys on lähinnä kansalaiskasvatuksesta ja etiikan opetuksesta. Osa kirkollista opetusta kuten esimerkiksi maanpuolustuksen etiikka ja kaatuneiden huolto liittyy lisäksi läheisesti puolustusvoimien toimintaan. "Edellä lausutun perusteella lainvastaisena ei voida pitää sitä, että puolustusvoimien koulutukseen sisältyy myös kirkollista opetusta".

+Elämäkatsomustiedon opettaminen (3.10): "...Merkittävä osa koulujen elämäkatsomustiedon opettajista on ensisijaisesti uskonnonopettajia. Asia ei ollen saadun tiedon mukaan aiheuttanut merkittäviä ongelmia. Jokainen opettaja, jolla on opetettavan uskonnon aineenhallinta ja pedagogiset opinnot, voi myös opettaa mitä tahansa uskontoa riippumatta hänen vakaumuksestaan tai uskonnollisesta taustastaan.

Elämäkatsomustiedon opetuksen järjestämisessä ei tullut ilmi laillisuusvalvojan toimenpiteitä edellyttäviä puutteita. Myöskään muissa kanteluissa kerrotuissa asioissa (muun muassa kaatuneiden huolto ja vainajien siunaaminen) ei saatujen selvitysten perusteella ole ollut todettavissa lainvastaista menettelyä".

Pääesikunnassa uudistetaan kevään kuluessa Kirkollisen työn käytäntöjä niin, että ne toteuttavat edellä kuvatulla tavalla Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuja.

Parhain terveisin,

Pekka Särkiö, kenttäpiispa